# Richtlijn palliatieve zorg bij hartfalen: niet-medicamenteuze behandeling

**Haio:** LAMBERTYN Elien , U.G.
**Promotor:** PYPE Peter , U.G.
**Praktijkopleider:** VANPOUCKE Marnix

**Context:** Patiënten met hartfalen vertegenwoordigen een steeds groter wordend deel van de patiënten in de wachtzaal van de huisarts. Het aanbieden van palliatieve zorg aan deze patiënten is voor vele huisartsen een uitdaging.

**Onderzoeksvraag:** Opstellen van een richtlijn met betrekking tot de integratie van palliatieve zorg bij hartfalen en het uittesten van de richtlijn in de eerste lijn: het niet-medicamenteus beleid.

**Methode:** De richtlijn werd ontwikkeld aan de hand van de CEBAM procedure. Deze procedure bestaat uit een uitgebreid literatuuronderzoek aan de hand waarvan kernboodschappen worden geformuleerd. Vijf artsen beoordeelden de kernboodschappen.

**Resultaten:** Er werd een richtlijn ontwikkeld met een bijhorende steekkaart. Per klinische vraag werd een antwoord geformuleerd. De steekkaart is een verzameling van de kernboodschappen. De CEBAM-procedure kon niet volledig worden afgewerkt.

**Conclusie:** Vroegtijdige zorgplanning en een multidisciplinair zorgteam blijken de hoeksteen van de palliatieve benadering van hartfalen patiënten. Er dient aandacht te zijn voor het bespreekbaar maken van de deactivatie van pacemaker of defibrillator bij deze patiënten.